

Czynniki kształtujące aspiracje zawodowe młodzieży akademickiej w Nowym Sączu w kontekście wyzwań globalnego rynku pracy

DOI: 10.17399/HW.2016.1535011

STRESZCZENIE

CEL NAUKOWY: Zdiagnozowanie czynników kształtujących aspiracje zawodowe młodzieży akademickiej, z uwzględnieniem wymagań globalnego rynku pracy.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Podstawowym problemem publikacji jest zbadanie celów zawodowych młodzieży na tle wyzwań rynku pracy w wymiarze globalnym. W związku z powyższym w części empirycznej artykułu wykorzystano metodę badawczą ankietę skierowaną do młodzieży akademickiej, kończącej studia na poziomie studiów I stopnia w uczelni publicznej, która w nieodległym czasie będzie musiała podjąć decyzje dotyczące wyboru przyszłej pracy zawodowej, mając świadomość zarówno korzyści, jak i barier utrudniających funkcjonowanie młodego człowieka na globalnym rynku pracy.

PROCES WYWODU: Rozważania związane z opisywanym tematem opierają się z jednej strony na analizie literatury przedmiotu związanej z omawianą problematyką (aspekt teoretyczny publikacji), a z drugiej – na wynikach odpowiedzi uzyskanych od młodzieży akademickiej biorącej udział w badaniach empirycznych. Badania zostały przeprowadzone na potrzeby przygotowania niniejszej publikacji (aspekt praktyczny).

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Ogólne wyniki analizy naukowej wskazują, że w kontekście wyzwań globalnego rynku pracy, w kształtowaniu aspiracji zawodowych młodzieży akademickiej, wzrasta znaczenie czynników przedsiębiorczych wobec dotychczasowych społecznych i ekonomicznych.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Wnioski sprowadzają się do stwierdzenia, że kształtowanie aspiracji zawodowych studentów jest w znacznym stopniu związane z różnorodnością sytuacji i zmian występujących na globalnym rynku pracy.

→ **SŁOWA KLUCZOWE:** ASPIRACJE ZAWODOWE, GLOBALNY RYNEK PRACY, EDUKACJA

Sugerowane cytowanie: Myjak, T. (2016). Czynniki kształtujące aspiracje zawodowe młodzieży akademickiej w Nowym Sączu w kontekście wyzwań globalnego rynku pracy *Horyzonty Wychowania*, 15 (35), 217-231. DOI: 10.17399/HW.2016.153511.

ABSTRACT

Factors of forming professional aspirations of academic youth in Nowy Sącz in the context of global challenges of the labour market

RESEARCH OBJECTIVE: The aim of the paper is to describe the understanding of two social competences: entrepreneurship and creativity. The description is based on the analysis of the documents presenting learning outcomes within various educational fields of study. The understanding of these competences is the basis for designing the educational process.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The research problem is focused on identifying differences and similarities in the understanding of entrepreneurship and creativity within various educational fields of study. The author of the paper analyses the extent to which these attitudes are connected with the way of teaching a given university subject. The methods chosen for the study are document analysis and qualitative content analysis.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: This paper reports the results of the content analysis of social competences in various fields of education and in selected faculties at different universities.

RESEARCH RESULTS: The results of the analysis indicate that entrepreneurship and creativity are perceived in rather general terms in almost all fields of study. Most commonly, entrepreneurship is understood as shaping students' awareness of the importance of taking action and bearing its consequences. Creativity is associated with shaping the convictions of how important it is to improve one's personal and vocational competences. The analysis of social competences within particular learning outcomes reveals that the understanding of entrepreneurship and creativity is similar. However, apart from the importance of personal convictions (cognitive component), also students' skills and behaviour patterns (behaviour component) seem significant. The features and skills of entrepreneurial and creative people are also given considerable attention in both terms. The study of the way in which these two attitudes are understood shows that university subjects best adjusted to the character of education include the following ones: economics, musical studies (conducting) and pedagogical studies. Creating a more specific description of social competences, adjusted to the character of a given field of study, will certainly be beneficial for teachers responsible for shaping the educational process. When the description of entrepreneurship and creativity as attitudes is too general, it may cause their marginalization in the educational process.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS AND RECOMMENDATIONS: In the conclusion the author advocates the need for further research focused on the connections between the formal description of social competences and their practical implementation by teachers in the educational process.

→ **KEYWORDS:** VOCATIONAL ASPIRATIONS, GLOBAL LABOUR MARKET, EDUCATION

1. Wstęp

W obliczu zachodzących zmian cywilizacyjnych, społeczno-gospodarczych i przeobrażeń globalnego rynku pracy, problematyka aspiracji zawodowych młodego pokolenia nabiera wyjątkowego znaczenia. Młody człowiek, mający zazwyczaj niewielkie doświadczenie zawodowe, staje przed dylematem wyboru własnej drogi życiowej, sprecyzowania aspiracji zawodowych, celów i sposobów ich realizacji. Wybór aspiracji zawodowych zależy od wielu czynników, np. psychologicznych, ekonomicznych i społecznych. Wśród nich można wymienić takie, jak m.in.: osobowość młodego człowieka, jego zainteresowania, poziom wykształcenia, sytuację majątkową, sytuację rodzinną, tradycję, środowisko społeczne, poglądy znajomych. Aspiracje zawodowe młodzieży są w znacznym stopniu związane z różnorodną sytuacją oraz przeobrażeniami występującymi na rynku pracy, który wyznaczają pozycję zawodową, wynagrodzenie za świadczoną pracę czy miejsce w społeczeństwie.

Niniejsza publikacja podejmuje problem związku pomiędzy czynnikami kształtującymi aspiracje zawodowe nowosądeckiej młodzieży akademickiej a wyzwaniem globalnego rynku pracy. Struktura artykułu została podporządkowana celowi nadrzędnemu publikacji, w której aspiracje zawodowe postrzegane są jako proces dążeń do zdobycia konkretnego zawodu i pracy zawodowej przez młodzież akademicką, a także celowi badawczemu, dotyczącemu uzyskania opinii od studentów w zakresie aspiracji zawodowych w odniesieniu do wyzwań globalnego rynku pracy. Dla realizacji celu badawczego przeprowadzono badania własne przy wykorzystaniu kwestionariusza ankiety skierowanego do celowo dobranej do badań grupy studentów studiów stacjonarnych.

Część teoretyczna dotyczy ukazania pojęcia „aspiracje zawodowe” w odczuciu wybranych autorów, problematyki edukacji młodzieży, globalnego rynku pracy oraz zmian na nim występujących na podstawie wyselekcjonowanej literatury krajowej. Część empiryczna z kolei dotyczy zbadania i ukazania dążeń zawodowych młodzieży akademickiej z uwzględnieniem wyzwań globalnego rynku pracy. W podsumowaniu wskazano: wyniki badań wtórnych związanych z opisywaną problematyką, wyniki badania przeprowadzonego przez autorkę, wnioski płynące z badań, jak również zwrócono uwagę na ograniczenia przeprowadzonego badania.

2. Edukacja młodych ludzi i ich aspiracje zawodowe

Współczesna polityka edukacyjna oraz działania podejmowane w celu podnoszenia jakości i dostępności edukacji zmierzają do poprawy dobrobytu młodego pokolenia, gdyż, poprzez publiczne finansowanie edukacji, młodzi ludzie mają zapewnione środki finansowe na inwestowanie w ich kapitał ludzki (Boeri i Van Ours, 2011). „Utrzymanie wysokiej jakości kapitału ludzkiego wymaga wykształcenia zdolności do ustawicznego uczenia się” (Balcerzak, 2009, s. 8), aby młodzież mogła się odnaleźć i z powodzeniem funkcjonować na globalnym rynku pracy.

Globalny rynek pracy stawia przed edukacją wyższą niezwykle trudne zadania w zakresie przygotowania młodzieży akademickiej do samodzielnego życia w społeczeństwie i do pracy. Jak wskazuje M. Urbaniec, współczesne wyzwania związane z internacjonalizacją, interdyscyplinarnymi uwarunkowaniami przedsiębiorczości oraz zwiększeniem intensyfikacji współpracy na linii uczelnie – przedsiębiorstwa mają zasadnicze znaczenie w nauczaniu przedsiębiorczości (Urbaniec, 2014).

Wraz z procesem kształtowania się osobowości i świadomości uczestnictwa w życiu społecznym u młodych ludzi pojawia się problem wyboru własnej przyszłości zawodowej. W dobie wyzwań XXI wieku, w sytuacji niewątpliwie trudnego rynku pracy, młodzież w wyborze swojej dalszej drogi zawodowej musi niestety coraz częściej kierować się nie tyle swoimi pasjami, ile bardziej aktualnymi potrzebami rynku pracy (Grodzka, 2010). Uwzględniając powyższe kwestie, nasuwa się myśl, iż młodzież powinna zwiększać swoją wartość jako człowieka i jako przyszłego pracownika poprzez ustawiczne kształcenie się. Uczenie się jest bowiem procesem naturalnym, który stymulują czynniki zewnętrzne wpływające na postawę człowieka wobec uczenia się i rozwoju (Baca, 2002). Taki wpływ na postawy młodzieży akademickiej wobec kształcenia się i własnego rozwoju ma niewątpliwie edukacja wyższa. Rozwijanie zdolności przedsiębiorczych wśród studentów to jedno z ważniejszych zadań edukacji wyższej (Dereń i Skonieczny, 2015), której niejednokrotnie zarzuca się

brak innowacyjności, konkurencyjności, niedostateczne eksponowanie wymiaru praktycznego w toku studiów, brak ścisłej współpracy z organizacjami pracodawców (...) wskazuje się na niski poziom intelektualny studentów, niedorównujący wcześniejszym rocznikom, uwypukla się istnienie tzw. studenta z przypadku (Tatarek, 2010, s. 55).

Okazuje się także, że coraz częściej młodzież podejmuje pracę nie w zawodzie wyuczonym, lecz innym (Famuła-Jurczak i Kowalski, 2010). Badania pokazują, że studenci, aby uzyskać zatrudnienie, są skłonni przekwalifikować się lub przenieść się do innego polskiego miasta (Gałązka, 2015). Jest to odzwierciedlenie jednej z cech globalnego rynku pracy, mianowicie migracji zarobkowych, polegających na przenoszeniu się ludzi w inne miejsca w celu znalezienia lepiej płatnej pracy oraz lepszych warunków życia. Sytuacja na globalnym rynku pracy przekłada się na poziom aspiracji zawodowych młodzieży akademickiej. Warto podkreślić w tym miejscu, że termin „aspiracje zawodowe” jest różnie ujmowany w literaturze przedmiotu (tab. 1), ponieważ jedni postrzegają go jako zdobycie konkretnego zawodu czy stanowiska pracy, inni jako dążenie do rozwoju osobistego, a jeszcze inni jako proces, na który wpływa wiele czynników.

Tabela 1
Przykładowe definicje pojęcia „aspiracje zawodowe”

Autor	Określenie aspiracji zawodowych
Z. Skorny	zdobycie danego zawodu, wykonywanie określonych czynności zawodowych, także warunki pracy, zajmowane stanowiska
J. Szczepański	rozwijanie pożądanych cech umysłu, charakteru, woli i kultury życia emocjonalnego
B. Grodzka	proces zachodzący pod wpływem różnorodnych uwarunkowań psychologicznych, socjologicznych i pedagogicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Grodzka, 2010, s. 107.

Z analizy pojęcia „aspiracje zawodowe” wynika, że człowiek, zwłaszcza młody, powinien permanentnie doskonalić się pod względem zawodowym, aby móc decydować o własnym losie i zarządzać własną elastycznością dającą perspektywę wyboru (Wiśniewski, 2011). „Aby nastąpił wzrost aktywności zawodowej, a przez to pełniejsze wykorzystanie potencjalnych zasobów pracy, konieczne jest podjęcie szerszych działań sprzyjających podejmowaniu pracy zawodowej” (Męcina, 2013, s. 35). Działania te powinny zmierzać w kierunku koordynacji kształcenia na poziomie wyższym i popytu na pracę. W tym celu można wykorzystać różne metody (tab. 2) temu sprzyjające, których zastosowanie daje wymierne rezultaty.

Tabela 2
Metody koordynacji kształcenia i popytu na pracę

Metoda	Charakterystyka metody
Metoda I	regularne przekazywanie przez urzędy pracy katalogów zawodów deficytowych i nadwyżkowych do lokalnych szkół. Szkoły wzbogacają wówczas swoją wiedzę o zawodach poszukiwanych na lokalnym rynku pracy i mogą nieco skorygować strukturę i treści kształcenia
Metoda II	zainicjowanie badania przez szkoły losów i karier absolwentów szkół
Metoda III	zainicjowanie stopniowego wdrożenia dualnego systemu kształcenia zawodowego, łączącego naukę teoretyczną w szkole z praktyczną nauką zawodu na stanowiskach w przedsiębiorstwach

Źródło: opracowanie własne na podstawie Kabaj, 2012, s. 81.

Konkludując, priorytetowym działaniem w opisanym powyżej obszarze powinno być stymulowanie aktywności twórczej i rozwijanie kreatywności młodych ludzi w toku edukacji, aby optymalnie przygotować ich do dorosłego życia w społeczeństwie i wymagań globalnego rynku pracy (Ostrowska, 2010). Poprzez zdobywanie wiedzy i umiejętności oraz kształtowanie postaw studenci mają możliwość kreowania swojej przedsiębiorczości, przejawiającej się w aktywnej inicjatywności (Wach, 2014). Jednocześnie należy pamiętać, iż zgodnie z teorią planowego zachowania głównym czynnikiem wyjaśniającym zachowania człowieka jest intencja danej jednostki do wykonywania konkretnych czynności.

3. Globalny rynek pracy i zmiany na nim zachodzące

Termin „globalizacja” został użyty w nauce w połowie lat 80. XX wieku, a obecnie jest on różnie ujmowany, interpretowany oraz stosowany na różnych płaszczyznach.

Mówiąc o globalizacji, można mieć na myśli następstwa dokonujących się procesów społeczno-kulturowych, przekraczających granice narodów, krajów czy kontynentów (Bogaj, 2006a). Nasilenie się globalizacji oraz międzynarodowej konkurencji spowodowało, iż czynniki mikroekonomiczne nabrały nowego znaczenia (Geise, 2015). Z globalizacją gospodarki, przejawiającą się zacieśnianiem powiązań międzynarodowych pomiędzy poszczególnymi organizacjami i coraz większą wzajemną zależnością, związany jest globalny rynek pracy. D. Kotlorz wskazuje, i należy się z nią zgodzić, iż to, co określamy globalnym rynkiem pracy, w zasadzie jest konglomeratem wielu różnych lokalnych, branżowych i zawodowych

rynków pracy, a na każdym z nich może występować odmienna sytuacja i różne w danym momencie warunki (Kotlorz, 2009). Rynek pracy, zgodnie z teorią dualnego rynku pracy, rozpatrywany jest jako element segmentu pierwotnego oraz drugorzędnego (Szulc, 2013). Teoria ta zakłada bowiem funkcjonowanie na rynku pracy co najmniej dwóch segmentów, z których – z reguły – pierwszy oferuje zatrudnienie i relatywnie wysokie wynagrodzenie głównie osobom wysoko wykwalifikowanym, rzadko zasilającym szeregi bezrobotnych, zaś drugi – niższe wynagrodzenie – osobom mniej wykwalifikowanym i częściej bezrobotnym, jak też znacznie rzadziej mającym możliwości awansu zawodowego (Duszczyk, 2012). Kurczący się rynek pracy powoduje pojawianie się nowych form zatrudnienia i nietypowych rozwiązań prawno-organizacyjnych (Kucharski, 2012).

W kontekście wyzwań globalnego rynku pracy coraz większego znaczenia nabierają tzw. miękkie kwalifikacje, umiejętności, które są związane z oddziaływaniem na innych ludzi. „Przy charakterystykach współczesnie pożądanym na rynku pracy cech osobowości i warunków osiągnięcia sukcesu zawodowego karierę robią takie określenia, jak: elastyczność, mobilność, kreatywność, dyspozycyjność, wysokie poczucie własnej wartości (...)” (Polak, 2011, s. 60). Posiadanie takich cech przez osoby młode może ułatwić im funkcjonowanie na globalnym rynku pracy. Na kwestie te zwraca także uwagę A. Bogaj, podkreślając, że edukacja z jednej strony powinna zapobiegać i minimalizować negatywne skutki globalizacji, a z drugiej – wzmocniać te jej elementy, które prowadzą do:

- orientowania gospodarki na rynek globalny;
- ujednociania działalności przedsiębiorstw;
- standaryzacji przepisów i procedur;
- unifikacji wyrobów i usług;
- standaryzacji różnych obszarów edukacji;
- silniejszej konkurencji na rynku pracy zarówno w kraju, Europie, jak i na świecie (Bogaj, 2006b, s. 27).

Istotny wpływ na sytuację panującą na globalnym rynku pracy wywierają także czynniki wypychające oraz przyciągające, które stymulują migrację zarobkową (tab. 3).

Tabela 3
Czynniki wypychające i przyciągające, stymulujące migrację zarobkową

Czynniki wypychające	Czynniki przyciągające
niemożność znalezienia zatrudnienia w miejscu zamieszkania	łatwa możliwość znalezienia zatrudnienia
uzyskiwanie niesatysfakcjonujących dochodów	wysokie zarobki netto
słabo rozwinięte zabezpieczenie w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy	bezpieczne warunki pracy
niemożność zgromadzenia środków finansowych, które pozwoliłyby na realizację wyznaczonych celów	stabilność zatrudnienia
trudne warunki życia	wysoki poziom życia
trudność uzyskania wykształcenia oraz doświadczenia niezbędnego do pełnej realizacji aspiracji zawodowych	liberalne zasady uzyskiwania prawa do pracy i prawa pobytu
wysokie koszty życia w stosunku do uzyskiwanych zarobków	podaż miejsc pracy, które mogą być objęte przez danego pracownika, zapewniająca mobilność
opóźnienia w otrzymywaniu wynagrodzenia	możliwość uzyskania wyższych kwalifikacji zawodowych
ograniczenia w mobilności wewnętrznej	brak lub ograniczone występowanie barier utrudniających robienie kariery zawodowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Duszczyk, 2012, s. 53.

Zamieszczone w tabeli 3 czynniki mogą stwarzać szanse na znalezienie pracy lub wprost przeciwnie – utrudniać zdobycie zatrudnienia. W odczuciu M. Kabaja problemy w zdobyciu zatrudnienia przez młodzież mają związek z następującymi kwestiami (Kabaj, 2012, s. 54):

- młodzież wchodzi na rynek pracy po raz pierwszy w przeciwieństwie do dorosłych już pracujących, którzy jedynie zmieniają pracę;
- zasadniczo rynek pracy dysponuje ograniczoną liczbą miejsc pracy, co utrudnia absolwentom – m.in. szkół wyższych – znalezienie odpowiedniej pracy;
- w określonej sytuacji na rynku pracy szanse znalezienia zatrudnienia przez młodych ludzi zależą głównie od ich wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych potrzebnych do wykonywania konkretnej pracy.

4. Kwestie metodologiczne przeprowadzonego badania

W celu zbadania aspiracji zawodowych młodzieży akademickiej w obszarze związanym z pracą zawodową z uwzględnieniem wyzwań globalnego rynku pracy przeprowadzono badania własne wśród nielosowo dobranej młodzieży studiującej w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nowym Sączu na kierunku: ekonomia oraz kierunku: mechatronika. Wśród populacji badanej 57,98% stanowili mężczyźni, natomiast 42,02% – kobiety. Podstawowym narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety. Pytania kwestionariusza ankiety miały charakter pytań zamkniętych, z podanymi opcjami do wyboru, jak też pytań otwartych, gdzie młodzież mogła wpisywać własne odpowiedzi.

Badanie przeprowadzono w styczniu 2016 roku na próbie 119 studentów studiów stacjonarnych, z czego 63,02% studiowało na kierunku ekonomia, a 36,98% na kierunku mechatronika. Badanie miało charakter badań pierwotnych, przeprowadzonych na potrzeby opracowania niniejszego artykułu. Przedmiotem badań było poznanie opinii studentów dotyczących:

- wpływu wybranych czynników na kształtowanie się aspiracji zawodowych młodzieży akademickiej;
- określenia roli uczelni wyższej w kształtowaniu aspiracji zawodowych studentów;
- wskazania „bodźców” zachęcających studentów do dalszego kształcenia w kontekście wyzwań globalnego rynku pracy;
- identyfikacji umiejętności, które są niezbędne na globalnym rynku pracy.

5. Dążenia młodzieży akademickiej do zdobycia pracy na globalnym rynku pracy

W przeprowadzonym badaniu udział wzięli studenci, którzy wyrazili chęć podzielenia się własnymi spostrzeżeniami dotyczącymi czynników kształtujących ich aspiracje zawodowe w obliczu wyzwań globalnego rynku pracy. Na zadane pytanie: „Które z poniższych czynników mają wpływ na kształtowanie się Pana/i aspiracji zawodowych?” młodzi ludzie wskazywali na różne aspekty, a ich odpowiedzi¹ zawarto w tabeli 4.

¹ Odpowiedzi udzielone przez badanych na poszczególne pytania nie sumują się do 100%, ponieważ w każdym z pytań studenci mogli wskazywać więcej niż jedną odpowiedź.

Tabela 4
Wpływ wybranych czynników na aspiracje zawodowe młodzieży

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Procent odpowiedzi
potrzeby osobiste	93	78,15
względy finansowe	99	83,19
grupy rówieśnicze	4	3,36
społeczność akademicka	5	4,20
Rodzina	15	12,60

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Z danych zawartych w tabeli 4 wynika, iż największy wpływ na kształtowanie się aspiracji zawodowych młodzieży mają względy finansowe, jak również potrzeby osobiste, natomiast niewielki – grupy rówieśników i społeczność akademicka. Na podstawie tych opinii można sądzić, że zasadniczo wybór pracy zawodowej jest podyktowany samodzielną, racjonalną oceną rzeczywistości gospodarczej przez badaną młodzież, a nie sugestią czy wpływem „osób trzecich” lub społeczności, do której przynależą. Na inne niż zawarte w powyższej tabeli czynniki młodzież nie wskazała, w związku z czym innych czynników w dalszej analizie nie rozpatrywano.

Drugie pytanie skierowane do młodzieży akademickiej było następujące: „Jaką rolę powinna Pana/i zdaniem odgrywać uczelnia wyższa w kształtowaniu aspiracji zawodowych?” (tab. 5).

Tabela 5
Rola uczelni wyższej w kształtowaniu aspiracji zawodowych młodzieży

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Procent odpowiedzi
przekazywanie wiedzy teoretycznej	43	36,13
ukierunkowanie na ciągły rozwój	67	56,30
współdziałanie w rozwijaniu zainteresowań	53	44,54
pomoc w rozpoznaniu potencjału zawodowego	55	46,23
przygotowanie do życia w społeczeństwie	22	18,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Z zestawienia zawartego w tabeli 5 widać, że dla ponad połowy ankietowanych (56,30%) najważniejszą rolą uczelni wyższej jest ukierunkowanie młodego człowieka na permanentny rozwój. Równie ważną kwestią okazało się podejmowanie wspólnych działań w rozwijaniu zainteresowań studentów, jak też pomoc w rozpoznaniu ich potencjału zawodowego. Odpowiedzi te, oczywiście z dużą dozą ostrożności, można potraktować jako sygnał do podjęcia konkretnych działań, aby młodzież na tym etapie studiów mogła rozwijać swoje pasje, a tym samym – potencjał zawodowy. Inny czynnik, który młodzież zaznaczyła w kwestionariuszu ankiety, to „przekazywanie wiedzy praktycznej”. Takiego zdania było 7,56% respondentów.

Kolejnym pytaniem adresowanym do ankietowanych było: „Co dla Pana/i, w kontekście wyzwań globalnego rynku pracy, mogłoby być zachętą do dalszego kształcenia się?” (tab. 6).

Tabela 6
Motywy dalszego kształcenia się młodzieży akademickiej

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Procent odpowiedzi
rozwój osobisty	55	46,23
zdobycie atrakcyjnego stanowiska pracy	83	69,75
niezależność finansowa	84	70,59
prestż w społeczeństwie	24	20,17

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Porównując dane zawarte w tabeli 4 oraz 6 zauważa się silny wpływ „wątku finansowego” na kształtowanie się aspiracji zawodowych młodzieży, bowiem ankietowani wskazali ten czynnik również na pierwszym miejscu, tuż obok zdobycia atrakcyjnego dla nich stanowiska pracy. Najmniejsze znaczenie w motywacji młodzieży do dalszej edukacji ma, jak się okazało, prestiż w społeczeństwie. Z uzyskanych danych widać, że dążenia do uzyskania niezależności finansowej i atrakcyjnej pracy są silnym bodźcem motywującym badaną młodzież do dalszej edukacji, bardziej pożądanym niż rozwój osobisty czy prestiż społeczny.

Ostatnie pytanie, zadane młodzieży, brzmiało następująco: „Które z poniższych umiejętności Pana/i zdaniem są istotne na globalnym rynku pracy?” (tab. 7).

Tabela 7

Umiejętności niezbędne na globalnym rynku pracy

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Procent odpowiedzi
umiejętność uczenia się	50	42,02
umiejętność współpracy w zespole	80	67,23
umiejętność nawiązywania kontaktów	71	59,66
umiejętność pracy w sytuacji stresu	68	57,14
umiejętność komunikowania się	71	59,66

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Analiza danych zawartych w tabeli 7 wskazuje, iż młode osoby, słusznie zresztą, dostrzegają rangę współpracy zespołowej jako jedną z wielu umiejętności niezbędnych na globalnym rynku pracy. Zapewne jest to efekt realizowanego programu nauczania na uczelni wyższej, w którym kładzie się akcent na współpracę w grupie, w ramach poszczególnych przedmiotów. Ciekawostką natomiast okazał się fakt, iż na ostatnim miejscu studenci wskazali umiejętność uczenia się. Być może dlatego, iż znając realia społeczno-gospodarcze, mają świadomość konieczności uczenia się przez całe życie, nie tylko na drodze edukacji formalnej. Na inne umiejętności niż wyżej wymienione studenci nie wskazali, dlatego też nie uwzględniono ich w dalszych rozważaniach.

Podsumowanie

Podsumowując dotychczasowe rozważania, można stwierdzić, iż aspiracje zawodowe młodzieży akademickiej są uwarunkowane różnymi, istniejącymi na globalnym rynku pracy czynnikami, które w mniejszym bądź większym stopniu wywierają wpływ na ich decyzje związane z dokonywaniem wyboru drogi zawodowej. Młodzież akademicka na bieżąco powinna monitorować sytuację panującą na globalnym rynku pracy i weryfikować ją z własnymi aspiracjami, odpowiednio na nią reagując. Takie postępowanie znacznie ułatwi młodym ludziom odnalezienie się i funkcjonowanie na globalnym, zmiennym i trudno przewidywalnym rynku pracy.

Należy zaznaczyć, iż problematyka mobilności młodzieży i kształtowania ich karier, których źródła znajdują się w postawach przedsiębiorczych, była podejmowana przez różnych autorów. W badaniach tych wskazywano, że: największy wpływ na intencję przedsiębiorczą studentów mają m.in. rozpoznawanie szans oraz samoocena wiedzy i umiejętności (Zbirowski, 2014), główną motywacją dla studentów do zakładania swojej

firmy są niezależność i korzyści finansowe (Kulig-Moskwa i Strzelczyk, 2014), a wybrana działalność gospodarcza, którą chcieliby zainicjować studenci, w ich przekonaniu, mogłaby realnie przyczynić się do rozwijania zainteresowań i własnych aspiracji (Kilar i Rachwał, 2014). W zakresie edukacji i przygotowania zawodowego studenci koncentrują się na uzyskaniu wykształcenia i kwalifikacji, a także doskonaleniu posiadanych kompetencji i zdobywaniu doświadczenia zawodowego (Śladek, 2014), dlatego też w edukacji wyższej związanej z przedsiębiorczością uzasadnione jest położenie większego akcentu na aspekt przedsiębiorczości w wymiarze procesowym (Kosała, 2014). Dotychczasowe bowiem badania nad przedsiębiorczością koncentrują się m.in. wokół: celów edukacji przedsiębiorczości, kształcenia postaw przedsiębiorczych czy też roli przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym (Ziolo, 2012).

Wyniki badań własnych pokazały, że najważniejszą umiejętnością, w odczuciu ankietowanej młodzieży, okazała się umiejętność współpracy w zespole (67,23%), nieco mniejszą – umiejętność nawiązywania kontaktów oraz komunikowania się z ludźmi (w każdym przypadku – po 59,66%). Największy wpływ na kształtowanie się aspiracji zawodowych młodzieży mają względy finansowe (83,19%) oraz potrzeby osobiste (78,15%), marginalny natomiast – społeczność akademicka i grupy rówieśnicze (łącznie – 16,80%). Badani ponadto zaznaczyli, iż uczelnia wyższa powinna partycypować w kształtowaniu ich aspiracji zawodowych, głównie poprzez ukierunkowanie na ciągły rozwój (56,30%) oraz okazywanie wsparcia w zakresie diagnozy potencjału zawodowego (46,23%). Co ciekawe, motywem dalszego kształcenia się młodych osób jest przede wszystkim poczucie niezależności finansowej (70,59%), a także perspektywa zdobycia atrakcyjnego stanowiska pracy (69,75%), niekoniecznie takiego, które dawałoby im prestiż w społeczeństwie. Uzyskane wyniki badań nie powinny zastanawiać, ponieważ posiadanie konkretnych, praktycznych umiejętności podnosi wartość rynkową młodego człowieka, który na współczesnym, globalnym rynku pracy chce osiągnąć sukces.

Wnioski płynące z badań można sformułować następująco:

- na kształtowanie się aspiracji zawodowych młodzieży akademickiej wpływ mają zróżnicowane czynniki;
- w kształtowaniu aspiracji zawodowych studentów istotną rolę odgrywa uczelnia wyższa;
- istnieją konkretne „bodźce” zachęcające studentów do dalszej nauki w kontekście wyzwań globalnego rynku pracy;
- na globalnym rynku pracy niezbędne są umiejętności „miękkie”.

W odniesieniu do przeprowadzonego badania własnego trzeba wspomnieć o pewnych ograniczeniach w dokonanej analizie, a jednym z nich

jest dobór próby badawczej (nie losowy) wśród studentów dwóch kierunków na jednej uczelni w Nowym Sączu. W związku z powyższym również uzyskane wyniki badań własnych nie są reprezentatywne i należy je interpretować z dużą ostrożnością. W przyszłości należałoby badaniem objąć studentów innych uczelni. Dodatkowo można by zebrać informacje od studentów, którzy z jakichś powodów niechętnie decydują się na udział w badaniach.

BIBLIOGRAFIA

- Baca, A. (2002). *Rola wiedzy w organizacji uczącej się*. W: W. Bańka (red.), *Wiedza w małej i średniej firmie*. Płock: Szkoła Wyższa im. P. Włodkowica, 99-112.
- Balcerzak, A.P. (2009). *Wiedza i innowacje jako kluczowy czynnik rozwoju gospodarczego w XXI wieku*. W: E. Okoń-Horodyńska i R. Wisła (red.), *Kapitał intelektualny i jego ochrona*. Warszawa: Instytut Wiedzy, 3-22.
- Boeri, T. i van Ours, J. (2011). *Ekonomia niedoskonałych rynków pracy*. Wprowadzenie do wydania polskiego i redakcja naukowa M. Góra. Warszawa: Oficyna a Wolters Kluwer business.
- Bogaj, M. (2006a). *Etyczne podstawy edukacji i świata pracy*. W: A. Bogaj i S.M. Kwiatkowski (red.), *Szkoła a rynek pracy*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 280-306.
- Bogaj, A. (2006b). *Szkoła w społeczeństwie obywatelskim*. W: A. Bogaj i S.M. Kwiatkowski (red.), *Szkoła a rynek pracy*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 11-37.
- Dereń, A., Skonieczny, J. (2015). *Kreatywna szkoła wyższa – nowy paradygmat*. W: I. Dudzik-Lewicka, H. Howaniec i W. Waszkielewicz (red.), *Zarządzanie wiedzą i innowacje w organizacji*. Bielsko-Biała: Akademia Techniczno-Humanistyczna, 177-189.
- Duszczek, M. (2012). *Polska polityka imigracyjna a rynek pracy*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Famuła-Jurczak, A. i Kowalski, M. (2010). *Szkoła wobec (nie) pewnej rzeczywistości zawodowej*. W: U. Paulińska (red.), *Edukacja szansą aktywizacji lokalnego rynku pracy*. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 58-67.
- Gałązka, M. (2015). *Obraz młodego pokolenia w wynikach badań V edycji badań BKL. Personel i Zarządzanie*, 5, 24-27.
- Geise, M. (2015). *Krajowe rynki pracy w praktyce współczesnego kapitalizmu*. Bydgoszcz: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego.
- Grodzka, B. (2010). *Interpretacje aspiracji zawodowych młodzieży. Implikacje pedagogiczne*. W: U. Paulińska (red.), *Edukacja szansą aktywizacji lokalnego rynku pracy*. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 106-117.
- Kabaj, M. (2012). *Wpływ systemów kształcenia zawodowego na zatrudnienie i bezrobocie młodzieży. Projekt programu wdrożenia dualnego systemu kształcenia zawodowego w Polsce*. Warszawa: Instytut Pracy i Spraw Socjalnych.
- Kilar, W. i Rachwał, T. (2014). *Postrzeganie zakładania własnej działalności gospodarczej jako przejaw postawy przedsiębiorczej studentów kierunków nieekonomicznych*. *Horyzonty Wychowania*, vol. 13, no. 28, 111-130.

- Kosała, M. (2014). Badanie postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży jako fundament kształtowania postawy odpowiadającej wyzwaniom współczesnego świata. *Horyzonty Wychowania*, vol. 13, no. 28, 317-340.
- Kotlorz, D. (2009). *Wybrane aspekty deregulacji rynku pracy*. W: D. Kotlorz (red.), *Deregulacja rynku pracy i koszty pracy jako determinanty wzrostu zatrudnienia*. Katowice: Akademia Ekonomiczna, 11-31.
- Kucharski, M. (2012). *Koncepcja flexicurity a elastyczne formy zatrudnienia na polskim rynku pracy*. Warszawa: Dom Wydawniczy ELIPSA.
- Kulig-Moskwa, K. i Strzelczyk A. (2014). Postawy i zachowania przedsiębiorcze studentów na przykładzie Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu – wyniki badań własnych. *Horyzonty Wychowania*, vol. 13, no. 28, 81-94.
- Męcina, J. (2013). *Niewykorzystane zasoby. Nowa polityka rynku pracy*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Ostrowska, U. (2010). *Edukacja jako proces przygotowania młodzieży do dorosłego życia i do pracy. Spojrzenie z perspektywy aksjologicznej*. W: U. Paulińska (red.), *Edukacja szansą aktywizacji lokalnego rynku pracy*. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 78-92.
- Polak, E. (2011). *Wyzwania i zagrożenia dla rynku pracy na tle współczesnych przemian społeczno-ekonomicznych. Wybrane zagadnienia*. W: J. Jaworski (red.), *Ekonomiczne i społeczno-polityczne problemy współczesnej gospodarki*. Gdańsk: Wyższa Szkoła Bankowa, 55-71.
- Śladek, A. (2014). Przedsiębiorczość jako umiejętność życiowa istotna w planowaniu własnej przyszłości przez studentów. *Horyzonty Wychowania*, vol. 13, no. 28, 131-155.
- Szulc, A. (2013). *Przyczyny i skutki zatrudnienia nierejestrowanego w Polsce*. Warszawa: CeDeWu.
- Tatarek, J. (2010). *Przemiany w świecie pracy i edukacji po transformacji ustrojowej i ich wpływ na życie i aspiracje zawodowe obywateli*. W: U. Paulińska (red.), *Edukacja szansą aktywizacji lokalnego rynku prac*. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 49-57.
- Urbaniec, M. (2014). Współczesne wyzwania edukacji na rzecz przedsiębiorczości w szkolnictwie wyższym. *Horyzonty Wychowania*, vol. 13, no. 26, 209-230.
- Wach, K. (2014). Edukacja dla przedsiębiorczości: pomiędzy przedsiębiorczą pedagogiką a edukacją ekonomiczną i biznesową. *Horyzonty Wychowania*, vol. 13, no. 28, 11-32.
- Wiśniewski, J. (2011). *Edukacja a rynek pracy w świetle reform edukacyjnych*. W: J. Dobkowski (red.), *Student i absolwent kierunku administracja na rynku pracy*. Bydgoszcz: Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa, 69-85.
- Zbierowski, P. (2014). Determinanty intencji przedsiębiorczej studentów – wyniki badań. *Horyzonty Wychowania*, vol. 13, no. 28, 51-63.
- Ziolo, Z. (2012). Miejsce przedsiębiorczości w edukacji. *Przedsiębiorczość – Edukacja*, 8, 10-23.